

ЯКОЮ БУТИ СУЧАСНІЙ ШКОЛІ? ВІДПОВІДЬ ЗНАЙДЕНО

Ірина КИР'ЯНОВА

Copyright © 2007

Школа як частина соціальної системи ніби дзеркало відображає процеси, котрі відбуваються в суспільстві. Та, очікуючи кращих часів, уже сьогодні треба створювати школу, яка випереджала би свій час, тобто школу, здатну підготувати активних будівників нового – демократичного, правового, гуманного – суспільства. І це очевидно, адже відродження України неможливе без оновлення школи. Так, у 2000 році ЗОШ №24 м. Харцизька стала міським експериментальним майданчиком з модульно-розвивального навчання. За А.В. Фурманом, мета і завдання цієї системи навчання – створити для вчителя і учня такі умови, щоб вони перебували в безперервному творчому пошуку, розумово і духовно зростали, максимально самореалізовували свій кращий природний і суто людський потенціал. З цього ж року школа працює за експериментальною програмою впровадження МРСН у роботу школи, перебудовує усю освітню діяльність відповідно до етапів повного функціонального циклу навчального модуля – від чуттєво-емоційного й настановчо-мотиваційного етапів до контроль-рефлексивного, духовно-естетичного та спонтанно-креативного.

Творча наполеглива праця педагогів навчального закладу, здобутки учнівського колективу дозволили отримати статус ліцею. З 2004–05 навчального року ЗОШ №24 стала Харцизьким різнопрофільним ліцеєм №1. Наукова робота в ліцеї нині спрямована на реалізацію інтелектуально-творчого потенціалу учителів та учнів, покликана забезпечити якісні зміни у навчально-виховному процесі і природно здійснюється за кількома напрямками: 1) науково-експериментальним (школа-ліцей – експериментальний педагогічний майданчик міського рівня за наказами міськво № 361 від 29.08.2000 р. та № 438 від 06.09.2006 р.); 2) інноваційно-технологічним і організаційно-управлінським. Зокрема, інновації у змісті освіти стосуються переходу на 12 річний термін навчання з переорієнтацією освіти від передачі знань учням до активізації пізнавальної активності школярів на здобуття знань, норм, цінностей; усунення їх перевантаження; компетентісного спрямування навчально-виховного процесу; організації безперервної самоосвіти учнів. При цьому серцевиною освітніх нововведень є *модульно-розвивальна система*, що передбачає впровадження повного циклу освітніх взаємостосунків за вісьмома етапами, що реалізуються як сукупність психомистецьких технологій навчання з допомогою їх авторського програмово-методичного забезпеченням.

Залучення учителів-дослідників ліцею до науково-дослідницької та експериментальної роботи навчального закладу здійснюється через:

- систему наукових консультацій, співбесід та діагностичної обізнаності педагогів із діяльністю заступника директора з наукової роботи;
- низку заходів колективної та групової діяльності: участь у проблемних науково-теоретичних та психолого-педагогічних семінарах з науково-експериментальної теми навчального закладу (за річним планом), наприклад, у 2005–06 н.р. була проведена педрада-практикум “Педагогічний супровід формування ключових життєвих компетентностей учнів ліцею за умов модульно-розвивального навчання”, а також науково-методичні семінари “Формування основних груп компетентностей учнів у контексті реалізації компетентісного підходу до навчання”, “Створення позитивної “Я-концепції” в інноваційному освітньому оргпроцесі” та ін.;
- обмін досвідом під час проведення відкритих модульно-розвивальних занять із взаємовідвідуванням, аналізом та самоаналізом;
- підпорядкування індивідуальної творчої теми, за якою працює кожний учитель-дослідник, науково-експериментальній проблемі навчального закладу;
- співробітництво з ІЕСО щодо експертизи програмово-методичного інструментарію, підготовленого учителями ліцею;
- участь у науково-практичних семінарах, конференціях, симпозіумах (м. Бердичів, ЗОШ № 10, листопад 2005 р.; м. Луганськ, ЗОШ № 54, квітень 2006 р.; Крим, червень 2006 р.; м. Київ, вересень 2006 року).

Результатами експериментальної роботи на цей час є:

1. Експертиза співробітниками Інститутом ЕСО програмово-методичного забезпечення, розробленого учителями ХРЛ №1, а саме розвивальних міні-підручників: математика, 2 кл. (Г.В. Дробашко, Г.С. Колбей); читання, 2 кл. (Л.С. Оболоніна); природознавство, 3 кл. (Т.В. Новолокіна); історія України, 6 кл. (Л.М. Буряченко); граф-схем навчальних курсів: алгебра, геометрія, 10 кл. технічного профілю (А.Ф. Михайловська); з української мови, 6 кл. (Т.А. Горлова).

2. Публікація розробок заступника директора з наукової роботи І.В. Кир'янової “Інноваційні технології особистісно-орієнтованого навчання (програми само-реалізації особистості учня – компонент програмово-методичного забезпечення модульно-розвивального

навчання)” у спецвипуску регіонального науково-методичного журналу “Педагогічна скарбниця Донеччини”, 2004. — №2; 2005. — №2, а також учителя математики А.В. Михайловської у журналі “Основа. Математика” (2003).

3. Створення добірки взірців програмово-методичного забезпечення модульно-розвивального навчання з усіх навчальних предметів.

4. Робота навчального закладу організована як поєднання інноваційної та експериментальної діяльності, котрі здійснюються за окремими дидактичною і науково-методичною моделями освітнього процесу в ХРЛ №1.

Харцизький різнопрофільний ліцей №1 є колективним науковим співробітником Інституту експериментальних систем освіти. Проблема тема – “Інноваційне програмово-методичне забезпечення модульно-розвивального навчання”. Педколектив займається розробкою нового змісту освіти (граф-схем навчальних курсів, наукових проектів, сценаріїв навчальних модулів, міні-підручників та програм самореалізації особистості учнів). За останніх шість років проведено 6 педрад з науково-методичної проблематики роботи навчального закладу, 9 науково-методичних декад з проблемними семінарами, 6 психолого-педагогічних декад і семінарів, один міський семінар з розповсюдження досвіду з упровадження системи модульно-розвивального навчання, 60 відкритих модульно-розвивальних занять, створено 45 папок із взірцями компонентів проблемно-модульних програм, розроблених учителями ліцею, 30 примірників розвивальних міні-підручників, 15 освітніх програм самореалізації учнів.

Особливу увагу адміністрація ліцею приділяє діагностиці педагогічного колективу за параметрами інтелектуального потенціалу, самореалізації, особистісних рис учителів-дослідників, їх психологічної грамотності, рівня теоретичної та методичної підготовки. При цьому кваліметрична оцінка науково-методичної діяльності педколективу свідчить, що на зразковому рівні працюють 30% учителів, на достатньому високому – 40%, на критичному – 30%. Водночас психолого-педагогічний портрет є таким: 1) стиль мислення: аналітики – 82%, реалісти – 3%, ідеалісти – 2%, синтезатори – 1%; 2) ставлення до роботи: роботоголіки – 65%, жертви роботоголізму – 31%; 3) розвитковий потенціал освітньої діяльності: саморозвиток – 56%, відсутність системи саморозвитку – 37%; 4) сформованість творчої індивідуальності: яскраво наявна – 11%, виявлена – 56%, проявляється неявно – 33%; 5) провідні риси особливості: креативність – 13%, лідерство – 12%, працьовитість – 30%, комунікативність – 20% (див. також дані *табл.*).

Кількісні дані таблиці вказують на те, що науково-дослідницька робота формує педагогічний колектив з аналітичним стилем мислення, з високим рівнем саморозвитку кожного, з яскраво визначеною творчою індивідуальністю та з високим рівнем працездатності. Позитивна динаміка змін закономірно забезпечує умови для подальшого розвитку загальноосвітнього експерименту. Джерелом його фінансування є кошти міського бюджету

Таблиця
Показники діагностичних досліджень
учасників експериментальної
та інноваційної діяльності у ХРЛ №1
(2000–06 роки, у %)

№	Показники	2000 рік	Прогнозовані на кінець експерименту	Наявні (2006 рік)
1	Динаміка психосоціального розвитку учителів:			
	- інтелектуальний потенціал	69	80	80,6
	- особистісна самореалізація	36	50	56
	- психологічна грамотність	54	75	90
2	Динаміка фізичного розвитку учнів:			
	- індекс здоров'я	22,8	25	20,6
	- рівень фізичного розвитку	76	85	79,2
3	Динаміка рівня навчальних досягнень учнів:			
	- компетентність	57	67	62,6
	- здатність до навчання	94,7	99,8	99
	- середній бал (max 12)	8,4	9,4	8,7

та спонсорів. У наявності достатня кількість науково-методичної літератури, матеріалів для діагностування та тренінгів.

У 2006 році закінчився перший шестирічний період експерименту, тому на базі ХРЛ №1 14–15 грудня було проведено Всеукраїнський семінар за темою: “Організація безперервної освітньої взаємодії за інноваційною технологією модульно-розвивального навчання”, який мав на меті науково узагальнити експериментальний досвід з упровадження інноваційної оргтехнології модульно-розвивального навчання в освітній простір ліцею та вирішував головне завдання – продемонструвати широкому освітянському загалу форми, способи і техніки гармонізації взаємостосунків між учителями і учнями за допомогою програмово-методичних та оргтехнологічних засобів такого навчання (див. розділ “Наукове життя”).

Колектив ліцею багато працює у творчій співдружності з учнями та їхніми батьками з утілення в життя навчального закладу ХРЛ №1 головних принципів модульно-розвивального навчання – ментальності, духовності, розвитковості, модульності, а отже, намагається формувати з кожного випускника громадянина-патріота України. В ліцеї з цього навчального року запроваджений спецкурс – система психологічних тренінгів із гармонізації “Я-концепції” ліцеїстів, що проводиться психологом ліцею Л.Г. Черних. “Золотий фонд” ліцею – провідні вчителі-дослідники: з математики – А.Ф. Михайловська, з фізики – С.Ф. Кочергіна,

з біології – І.В. Кир'янова. У ліцеї працює ціла когорта авторів розвивальних міні-підручників для учнів – Л.М. Буряченко, Г.В. Дробашко, І.М. Лисікова, Г.С. Колбей, О.І. Полторацька, Л.М. Погромська, В.А. Шеденко та ін. Чарівники, котрі занурюють дітей у світ фантазій, художньої творчості і прагнення духовного вдосконалення, – педагоги І.О. Губенко, Р.С. Жданова, В.Ф. Мартянова.

Хай не прозвучить банально, але, як кожен садівник мріє побачити свій сад у всій красі, так і нам хочеться побачити результати своєї праці. Ми реалісти, і віримо, що з доброго зерна буде добрий урожай!

ВИСНОВКИ

1. Навчальний заклад ХРЛ №1 працює за системою модульно-розвивального навчання А.В. Фурмана і на сьогодні педагогічним колективом освоєні такі складові цієї системи: а) часова організація навчально-модульного процесу за схемою 3х30 хв, б) інноваційне програмно-методичне забезпечення модульно-розвивального навчання (граф-схеми, міні-підручники тощо), в) освітні технології психомистецького змісту модульно-розвивального процесу.

2. Робота за модульно-розвивальною системою навчання дає позитивні якісні зміни в освітньому процесі, особистісному розвитку учнів та професійній творчій самореалізації учителів-дослідників.

3. Науково-дослідна та експериментальна робота у ХРЛ №1 здійснюється з урахуванням альтернативності та багатоваріантності розвитку особистості вчителя та учня в умовах навчального закладу нового типу, котрий впроваджує експериментальну систему модульно-розвивального навчання.

4. Наявна ефективна інтеграція загальної інноваційної технології модульно-розвивального навчання із загальнопедагогічними персонал-технологіями вчителів-дослідників навчального закладу.

5. Запровадження інноваційних психомистецьких технологій модульно-розвивального навчання уможливає перехід ліцею від традиційної освітньої моделі до особистісно та ментально зорієнтованої, оптимізує стосунки у системі “вчитель-учень” на засадах їхньої паритетної взаємодії, сприяє розвитку освітньої компетентності та навчальної самореалізації кожного учасника інноваційного навчання.

6. Дослідницька програма педколективу ліцею може бути реалізована за умов систематичного наукового консультування, співпраці з науковими установами, фінансового забезпечення, внутрішньої вмотивованості учителів і учнів, цілеспрямованої роботи із соціокультурного зростання всіх учасників інноваційного навчання.

7. Процес освоєння експериментальної модульно-розвивальної системи навчання у ХРЛ №1 є науково та адміністративно керованим.

Надійшла до редакції 15.02.2007.

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У МОДУЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ

Тамара КОЗЛОВА

Copyright © 2007

Розділ 1 ЛЮДИНА МАЄ БУТИ ЩАСЛИВОЮ

Людина приходить у цей світ, щоб бути щасливою. Одна з іпостасей щастя – це можливість реалізувати себе у кращих проявах, як чоловік або жінка, батько чи матір, як фахівець, як громадянин... І щоб усе свідоме життя відчувати себе людиною з розправленими крилами та благородним бажанням, треба змінити цей світ на краще.

У психології такий стан називається

САМОАКТУАЛІЗАЦІЄЮ. *Це прагнення людини якомога повніше виявити, розвинути та реалізувати свої можливості, прагнення бути такою, якою вона може бути.* “Щоб бути у згоді із самим собою, – пише відомий психолог А. Маслоу, – музикант має створювати музику, художник – малювати, поет – писати вірші. Людина зобов’язана виконати свою місію, використовуючи всі свої можливості і здібності”.

За яких же умов виникає потреба у самоактуалізації? Роздивіться рисунок.